

ประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ: การวิจัยเชิงคุณภาพ

Students' Experiences while Attending Inter-Professional Education (IPE) Activities: A Qualitative Study

อนัญญา คูอาริยะกุล^{1*}, สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา¹, อัจฉนี วันชัย²,
สมภรณ์ เทียนขาว², สิริวัฒน์ आयวัฒน์², ประภคต ประภาอินทร์³ และ นิชดา สารถวัลย์แพศย์⁴
Ananya Kooariyakul^{1*}, Suchada Intarakumhang Na Rachasima¹, Ausanee Wanchai²,
Samaphorn Theinkaw², Sireewat Ar-yuwat², Prakrit Prapha-Inthara³ and Nichada Santwanpas⁴
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์^{1*}, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธชินราช พิษณุโลก²,
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก³, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนonthaburi⁴
Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit^{1*}, Boromarajonani College of Nursing, Buddhachinaraj Phitsanulok²,
Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok³, Boromarajonani College of Nursing, Changwat Nonthaburi⁴

(Received: April 20, 2020; Revised: September 10, 2020; Accepted: September 28, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์สุขภาพ ผู้ให้ข้อมูล คือนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสุขภาพ จาก 3 สถาบัน ที่เข้าร่วมโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการของจือจิว ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ที่สำคัญสำหรับการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพ และทักษะที่สำคัญในการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ 3 ลำดับแรก คือ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
  2. ความรู้ที่ได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรม คือ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยตามเนื้อหาความรู้ของแต่ละวิชาชีพที่นำมาร่วมกันวางแผนการดูแลผู้ป่วย และทักษะที่นักศึกษาได้รับมากที่สุดคือ การทำงานเป็นทีม
  3. ประสบการณ์การทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพที่ทำให้มั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ คือ การได้ทำงานเป็นทีมกับเพื่อนต่างวิชาชีพ และการสร้างสัมพันธ์ภาพ
  4. ความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรม คือ รู้สึกถึงความมีคุณค่าในวิชาชีพของตนเอง และทำให้เข้าใจการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้น
  5. สิ่งที่ดีที่นักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมคือ การเปิดมุมมองของตนเองจากการเข้าใจการทำงานของแต่ละวิชาชีพ การได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาชีพอื่น การได้เพื่อนใหม่ และได้ทำงานร่วมกัน ส่วนสิ่งที่ควรปรับปรุงคือ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการชี้แจงงานก่อนเริ่มดำเนินโครงการ
- ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพให้นักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจ รวมถึงเกิดเจตคติที่ดีในการทำงานกับทีมสหสาขาวิชาชีพเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษา

คำสำคัญ: ประสบการณ์, กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: ananya@unc.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 063-15644280)

Abstract

This phenomenological qualitative study aimed to explore health science students' experiences in attending inter-professional education (IPE) activities. Participants were 30 health science students from 3 institutions. They participated into an inter-professional education (IPE) program in academic year 2019. Data were collected by individual in-depth interviews and analyzed based on Giorgi's phenomenological approach. Results of the study were as follows.

1. The most important knowledge from multidisciplinary work was the main knowledge of each professional. The 3 first important skills for working as a multidisciplinary team were teamwork, effective communication, and mutual acceptance of other opinions.
2. The most knowledge gained from participating in the inter-professional activities was about patient care planning, whereas the most developed skill during the program was teamwork.
3. The multidisciplinary work experience helped nursing students to be confident in being part of a multidisciplinary health professional team.
4. The feeling of participation in the activity were a sense of value in their profession and gain more understanding of multidisciplinary achievements.
5. The good things that students received from participating in the activities were opening one's own view for understanding each profession, acquiring additional knowledge from other professions, making new friends, and working together. Recommendations for improving the program were a longer period for the program, and job clarification before starting the program.

Therefore, education institutions should collaborate together for conducting more inter-professional education programs, so that students will be ready, confident, and have good attitudes towards multidisciplinary team work when graduated.

Keywords: Inter-Professional Education, IPE, Health Science Students

บทนำ

คุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 คือผู้เรียนยุคใหม่ต้องเน้นการคิด มีสมรรถนะ (ปฏิบัติงานได้จริง) เป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรมได้ สามารถบูรณาการกับสังคม และเน้นการร่วมมือกันทำ (Chareonwongsak, 2016) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถส่งเสริมทักษะดังกล่าวได้นั้น ผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากแนวคิดแบบดั้งเดิมไปสู่แนวคิดใหม่ที่ต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โดยผ่านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือกระบวนการเรียนรู้แบบฝังรู้ (Active Learning) (Suwanjaroen, Sarakshetrin, & Malai, 2017) ซึ่งรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ (Interprofessional Education: IPE)

การจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนจากสองวิชาชีพขึ้นไปได้เรียนรู้เกี่ยวกับ เรียนรู้จาก และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพ (World Health Organization, 2010) โดยเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย การเรียนรู้ว่าแต่ละวิชาชีพมีบทบาท ความรับผิดชอบอะไร (Role, Responsibility, Respect) รู้จักภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) การทำงานเป็นทีมอย่างเข้าใจกันและกัน (Teamwork) และการเรียนการสอนสะท้อนย้อนคิด (Learning & Reflection) (Sarakshetrin, Sriyasak,

Ketin, & Rongmuang, 2019) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพยังช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันเป็นทีมอีกด้วย (Buring, Bhushan, Broeseker, Conway, Duncan-Hewitt, Hansen, et.al., 2009) สำหรับประเทศไทยการจัดการเรียนการสอนแบบสหวิชาชีพได้เริ่มต้น ขึ้นในปี พ.ศ.2557 โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับบุคลากรด้าน สุขภาพในศตวรรษที่ 21 มีคณะกรรมการการศึกษาแบบสหวิชาชีพ (IPE) ประกอบด้วยตัวแทนจาก สถาบันการศึกษาและสภาวิชาชีพจากหลากหลายวิชาชีพ รวมถึงสัตวแพทย์ พยาบาล กายภาพบำบัด เทคนิค การแพทย์ ทันตแพทย์ แพทย์แผนไทย สาธารณสุข เกษัชกร และแพทย์ เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนการศึกษา แบบสหวิชาชีพในสถาบัน (The National Health Professional Education Foundation, 2010) โดย เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาดังกล่าว คือ การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการทำงานเป็นทีม ดังนั้นเมื่อนักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพจนสำเร็จ การศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพ จะสามารถปฏิบัติงานอย่างมีอาชีพพร้อมกันเป็นทีม มีเป้าหมายร่วมกันที่มุ่งให้ สุขภาพของผู้รับบริการดีขึ้น โดยสามารถปฏิบัติงานเป็นทีมสุขภาพ (Collaborative Practice) ที่แข็งแกร่ง สามารถก้าวข้ามความซับซ้อนปัญหาการเจ็บป่วยของมนุษย์ในโลกยุคดิจิทัล ในยุคระบบสุขภาพซับซ้อน ในยุคที่ โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและอย่างรวดเร็วทั้งทางภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ในยุคของวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ รวมทั้งในยุคที่คนอายุยืนมากขึ้น ซึ่งรวมกันเป็นปัญหาใหญ่ที่มากขึ้นกว่าผู้เชี่ยวชาญ วิชาชีพสุขภาพสาขาใดสาขาหนึ่งจะสามารถต่อสู่จัดการเพื่อแก้ไขหรือตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ (Health Needs) ได้ (Chuenkongkaew, 2018) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่ต้องเตรียมให้ผู้เรียน เหล่านี้มีสมรรถนะในการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ เนื่องจากการทำงานในชีวิตจริงของบุคลากรทางด้าน สุขภาพจำเป็นต้องทำงานเป็นทีมและมีความสามารถในการสื่อสารกับคนอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า มีการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ที่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพในทางบวก เช่น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เกี่ยวกับการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพในทางบวก ความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกัน การประสานงานกัน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการเข้าใจในบทบาทของแต่ละวิชาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ถึงคุณภาพของ การดูแลผู้รับบริการในทางปฏิบัติได้ ในที่สุด (Hammick, Freeth, Koppel, Reeves, & Barr, 2007; Kenaszchuk, Rykhoff, Collins, McPhail, & van Soeren, 2012; Reeves, Fletcher, Barr, Birch, Boet, Davies, et. al. , 2016; Homeyer, Hoffmann, Hingst, Oppermann, & Dreier-Wolffgramm, 2018) จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาและผลดีต่อผู้รับบริการดังกล่าว วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช และวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะ สถาบันการศึกษาสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งตั้งอยู่ในเขตสุขภาพที่ 2 ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา สมรรถนะนักศึกษาให้มีความพร้อมในการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ จึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ (Interprofessional Education) ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1) ทักษะของ นักสุขภาพแบบสหวิชาชีพ 2) แนวคิดของนักสุขภาพแบบสหวิชาชีพ 3) กลวิธีทางสุขภาพของนักสุขภาพแบบสห วิชาชีพ และ 4) การบูรณาการความรู้นโยบายเพื่อประยุกต์อย่างเป็นระบบเพื่อจัดการสุขภาพบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยนำมาจากแนวคิดการจัดการศึกษาแบบสหสาขาวิชาชีพขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2010) และดำเนินการจัดโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ ได้ข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาความคิดเห็นจากผู้เรียนที่มีประสบการณ์การเข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพมาก่อน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology study)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2562 จาก 3 สถาบัน สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งตั้งอยู่ในเขตสุขภาพที่ 2 ที่เข้าร่วมโครงการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พุทธชินราช จำนวน 6 คน นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตถ์ จำนวน 6 คน และนักศึกษาจากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 18 คน ประกอบด้วย สาขาสาธารณสุขชุมชน จำนวน 6 คน สาขาแพทย์แผนไทย จำนวน 6 คน สาขาทันตสาธารณสุข จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ดังนี้

1. มีการรับรู้สติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยเข้าใจ
2. ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพไม่ครบทุกขั้นตอน
2. มีการเจ็บป่วยที่รุนแรงหรือมีปัญหาสุขภาพที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน
3. ลาออกหรือยุติการเรียนในช่วงระยะเวลาที่เก็บข้อมูลวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยเป็นผู้สัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ในระหว่างการสัมภาษณ์มีการจดบันทึก และสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนาม แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล (ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา เกรดเฉลี่ยสะสม และสถาบันการศึกษา) เทปบันทึกเสียง และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิด เช่น 1) ความรู้/ทักษะที่สำคัญสำหรับการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ 3 ลำดับแรก คืออะไรบ้าง 2) ความรู้/ทักษะอะไรที่ได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ 3) มีประสบการณ์/ทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพอะไรที่ช่วยให้มั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้นบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ 4) ความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ และ 5) สิ่งที่ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุงในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ ควรเป็นเรื่องใด และมีแนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะอย่างไร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาล 2 ท่าน และอาจารย์สาธารณสุขชุมชน 1 ท่าน หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองสัมภาษณ์นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ จำนวน 2 คน เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้ภาษาก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งพบว่าการปรับคำเล็กน้อยในข้อคำถามข้อที่ 3 คือ มีประสบการณ์/ทักษะอะไรที่ทำให้มั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบดังนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลซ้ำกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยสรุปเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้องในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และระหว่างสัมภาษณ์มีการบันทึกเทปซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนทุกครั้ง สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบจากสมาชิกผู้ร่วมทีมวิจัย โดยทีมผู้วิจัยมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยทุกคนจะอ่านบทสัมภาษณ์ที่ได้รับการถอดเทปจากการบันทึกแบบคำต่อคำ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพว่าตรงกันหรือไม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ครบทั้ง 2 ระยะเวลา ผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลรายบุคคล ประมาณ 2-3 ครั้งต่อคน โดยใช้แนวการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ระยะเวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 30 ถึง 45 นาที จนได้ข้อมูลอิมตัวและครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษา ไม่พบประเด็นใหม่เพิ่มเติม โดยระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทปการสนทนา และจับประเด็นของข้อมูลและบันทึกโดยการสรุปสั้นๆ ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยถอดเทปการสนทนาและพิมพ์เป็นอักษรแบบคำต่อคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ถูกบันทึกเทปไว้จะได้รับการถอดเทป จากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะได้รับการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการของจีโอจี้ (Giorgi's Method) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) อ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อรับรู้ในภาพรวม 2) แยกข้อความที่เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ศึกษาออกจากคำบรรยายของผู้ให้ข้อมูล 3) เชื่อมโยงกับความเข้าใจในแต่ละหน่วยของความหมาย 4) สังเคราะห์หน่วยความหมายทั้งหมดที่ได้ให้มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (Plodpluang, 2013)

จริยธรรมวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก เอกสารรับรองเลขที่ SCPHPL 4/2562-01

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.67 เพศชาย ร้อยละ 23.33 ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 มีอายุ 20 ปี รองลงมา ร้อยละ 13.34 มีอายุ 21 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.00 เป็นนักศึกษาพยาบาล และร้อยละ 60.00 เป็นนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.34 มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.51-3.00 รองลงมาคือ 3.01-3.50 ร้อยละ 30.00 และส่วนใหญ่ร้อยละ 96.67 นับถือศาสนาพุทธ

2. ประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนข้อมูลตามประเด็นดังนี้

2.1 ความรู้/ทักษะที่สำคัญสำหรับการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า การทำงานแบบสหสาขาวิชานั้น แต่ละวิชาชีพต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพของตนเองเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่แตกต่างกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ปวยได้รับการดูแลได้อย่างครอบคลุมและเป็นองค์รวม สำหรับทักษะที่สำคัญในการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ 3 ลำดับแรก คือ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกันดังนี้

“ทุกคนต้องมีความรู้ในงานของวิชาชีพตนเอง เพราะเวลาทำงานร่วมกัน เราจะต้องแชร์ความรู้ของเราว่าวิชาชีพเราจะดูแลผู้ป่วยอย่างไร คือเอาความรู้มาเสริมกันค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 2)

“เราต้องมั่นใจในงานของตนเองก่อน จึงจะแชร์ความรู้ให้คนอื่นได้” (นักศึกษาสาธารณสุขชุมชน 1)

“เราต้องยอมรับความคิดเห็นและให้เกียรติกัน ไม่มองว่าวิชาชีพใดด้อยกว่ากันค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 1)

“นักศึกษาแต่ละคนมาจากต่างที่กันแล้วต้องมาทำงานร่วมกัน ดังนั้นต้องมีการสื่อสารกันเพื่อให้งานสำเร็จ” (นักศึกษาทันตสาธารณสุข 1)

“การสื่อสารที่ดี จะทำให้เห็นมุมมองของแต่ละคน ส่งผลให้งานเราสำเร็จตามเป้าหมาย และเราต้องนำเสนอผลงานด้วย.....” (นักศึกษาพยาบาล 6)

“การทำงานเป็นทีมและให้ความร่วมมือกันเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะถ้าเราทิ้งให้ใครทำงานคนเดียว งานก็จะไม่ครอบคลุมค่ะ” (นักศึกษาแพทย์แผนไทย 2)

“เราต้องเข้าใจกัน ยอมรับกัน คุยกันด้วยเหตุผลค่ะ เพราะจะทำให้การทำงานราบรื่นและเสร็จทันเวลา” (นักศึกษาแพทย์แผนไทย 4)

2.2 ความรู้/ทักษะที่ได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยตามเนื้อหาความรู้ของแต่ละวิชาชีพที่นำมาร่วมกันวางแผนการดูแลผู้ป่วย ซึ่งจะแตกต่างกันตามปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย สำหรับทักษะที่นักศึกษาได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้คือการทำงานเป็นทีม ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกันดังนี้

“ได้รับความรู้จากเพื่อนต่างวิชาชีพมากเลยคะ เช่น เวลาที่เราลงชุมชนวางแผนการดูแลเคสเพื่อนที่เรียนทันตะ จะบอกว่า ผู้ป่วยเบาหวานจะเกิดโรคปริทันต์ได้นะ ส่วนเพื่อนที่เรียนสาธารณสุขก็จะดูสิ่งแวดล้อม เพื่อนที่เรียนแผนไทย ก็บอกว่าต้องใช้ท่าฤๅษีดัดตน เลยทำให้เรามีความรู้เพิ่มขึ้นด้วย” (นักศึกษาพยาบาล 1)

“ได้การทำงานเป็นทีมคะ เพราะเราต้องทำงานร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกันก่อนลงไปให้การดูแลเคสที่เราได้รับมอบหมาย” (นักศึกษาพยาบาล 5)

“กลุ่มหนูได้รับเคสผู้ป่วยความดันโลหิตสูง และเป็น CVA เราต้องช่วยกันประเมินผู้ป่วยและใช้ความรู้ของวิชาชีพเราในการวางแผนการดูแลผู้ป่วยด้วยกันคะ” (นักศึกษาพยาบาล 2)

“การทำงานเป็นทีมสำคัญมากคะ เพราะเวลาเราลงชุมชน จะมีเวลาจำกัด 3 ชั่วโมง เราต้องเก็บข้อมูลผู้ป่วยให้ได้มากที่สุดเพื่อนำมาทำโครงการในการดูแล ถ้าเราไม่ทำงานร่วมกันเป็นทีม เราจะได้ข้อมูลไม่รอบด้าน คิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ได้ทักษะการทำงานเป็นทีมมากที่สุดเป็นลำดับแรกเลยคะ” (นักศึกษาพยาบาล 4)

“การทำงานร่วมกันคะ เพราะเราต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แชรส์ความรู้และประสบการณ์กัน” (นักศึกษสาธารณสุขชุมชน 1)

2.3 ประสบการณ์/ทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพที่ทำให้มั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ พบว่า ประสบการณ์และทักษะการได้ทำงานเป็นทีมกับเพื่อนต่างวิชาชีพ และการสร้างสัมพันธภาพเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกันดังนี้

“การที่เราได้ทำงานร่วมกันทำให้เราได้ฝึกหลายอย่างทั้งการทำงานเป็นทีม การพูดคุยสื่อสารกัน ดังนั้น การที่เราทำงานร่วมกันครั้งนี้ได้สำเร็จแม้ว่าจะมีติดขัดบ้าง แต่ก็คิดว่าเรามั่นใจได้ว่าเราจะทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพได้ครับ” (นักศึกษาพยาบาล 1)

“การทำงานเป็นทีมครับ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ฝึกให้เราได้มีการทำงานเป็นทีม เพราะเราต้องลงไปเก็บข้อมูลเพื่อวางแผนการดูแลผู้ป่วยที่เราได้รับมอบหมาย ดังนั้นการที่เราทำงานเป็นทีมร่วมกันจึงให้งานเราสำเร็จ” (นักศึกษสาธารณสุขชุมชน 3)

“การสร้างสัมพันธภาพที่ดี เพราะถ้าเรามีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีจะทำให้เราสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี” (นักศึกษาพยาบาล 6)

“การสร้างสัมพันธ์ภาพจะ สำคัญเพราะถ้าเรามีสัมพันธ์ภาพที่ดี จะทำให้เราทำงานได้ง่ายขึ้น”
(นักศึกษาทันตสาธารณสุข 2)

2.4 ความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า นักศึกษารู้สึกถึงควมมีคุณค่าในวิชาชีพของตนเอง มองว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ สนุกและท้าทาย ได้รับความรู้ที่หลากหลาย และทำให้เข้าใจการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้น ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกันดังนี้

“รู้สึกมีคุณค่าในวิชาชีพมากขึ้น และทำให้สิ่งที่เรียนมาได้นำไปประยุกต์ใช้จริง” (นักศึกษาศาสาทรณสุขชุมชน 4)

“แรก ๆ ไปแบบง ๆ ไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไร แต่พอเข้ากิจกรรมแล้ว รู้สึกสนุก เป็นปี 4 เหมือนกัน ทำให้สนิทกัน กล้าพูดมากขึ้น รู้สึกดีค่ะ ” (นักศึกษาพยาบาล 10)

“ได้รับความรู้หลายอย่าง ไม่ใช่แค่ความรู้ของแต่ละวิชาชีพเท่านั้น ยังได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีด้วย เช่น การทำ VDO โดยเรียนรู้จากเพื่อน ๆ ค่ะ ” (นักศึกษาพยาบาล 4)

“รู้สึกตื่นเต้นและท้าทาย และเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว รู้สึกสนุก ได้เพื่อน ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย จากบางอย่างที่เราไม่รู้ก็ได้รู้ เช่น เรื่องสมุนไพรร” (นักศึกษาพยาบาล 1)

“รู้สึกดีค่ะที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนวิชาชีพอื่น เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ และได้เจอเพื่อนเยอะ” (นักศึกษาแพทย์แผนไทย 5)

“ครั้งแรกไม่อยากไป แต่พอไปแล้วสนุกดี เปิดประสบการณ์ใหม่ ได้ลงพื้นที่กับเพื่อนที่อยู่ต่างวิชาชีพ และรู้สึกว่วิชาชีพเรามีคุณค่าต่อประชาชนค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 8)

2.5 สิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับปรุงในการอบรมครั้งนี้ และแนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

2.5.1 สิ่งที่ดีที่นักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ คือ การเปิดมุมมองของตนเองจากการเข้าใจการทำงานของแต่ละวิชาชีพ การได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาชีพอื่น การได้เพื่อนใหม่ และได้ทำงานร่วมกัน ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“ได้เปิดมุมมองของตนเองให้กว้างขึ้นค่ะว่า เราต้องยอมรับความแตกต่างของแต่ละวิชาชีพ เพราะเราเรียนมาไม่เหมือนกัน” (นักศึกษาพยาบาล 1)

“เป็นโครงการที่มีประโยชน์ คือว่าเมื่อจบไปทำงานจะสามารถทำให้นักศึกษามีทักษะในการทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นได้” (นักศึกษาพยาบาล 3)

“ได้เห็นการทำงานหลายวิชาชีพนะคะ เช่น ตอนที่เราลงชุมชนของเราเอง ถ้าเราจะทำวิธีการดูแลผู้ป่วยทางด้านสมุนไพร เราจะใช้เวลาในการหาข้อมูลนาน แต่พอเรามีเพื่อนที่เรียนแผนไทย เค้จะบอกเราได้เลยว่าจะต้องทำยังไง ทำให้เรามีความรู้และทำให้เรามองเห็นคนที่เราจะทำงานด้วยในอนาคตค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 6)

“ทำให้ได้เรียนรู้ว่าวิชาชีพอื่นทำงานอย่างไรและได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมแบบนี้ต่อไปค่ะ” (นักศึกษาศาสาทรณสุขชุมชน 3)

“ได้เพื่อนใหม่ และได้ความรู้ในเรื่องที่เราไม่รู้ เพราะเราเรียนมาคนละวิชาชีพกันครับ ” (นักศึกษาแพทย์แผนไทย 2)

2.5.2 สิ่งที่ต้องปรับปรุง และแนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ

2.5.2.1 เพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับภาระงานที่มอบหมายให้นักศึกษาปฏิบัติ โดยปรับจาก 2 ครั้งเป็น 3 ครั้ง เพื่อให้นักศึกษามีเวลาในการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาสุขภาพให้ผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่ม เรียนอยู่ต่างสถาบันกัน เวลาในการเรียนที่สถาบันไม่ตรงกัน ทำให้การสื่อสารกันต้องใช้เวลามากขึ้น ดังคำกล่าวที่สอดคล้องกัน ดังนี้

“ภาระงานที่ต้องทำขณะเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างมากและมีการแบ่งเป็น 2 เฟส เมื่อแยกกันกลับแล้ว เวลาจะคุยกันต้องใช้เวลา เพราะบางคนไม่ได้เปิดเฟสไว้ตลอดเวลา ถ้าเพิ่มเป็น 3 ครั้งน่าจะดีกว่าค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 2)

“ระยะเวลาไม่น้อยเกินไป งานเยอะ ทำให้ต้องทำงานแข่งกับเวลา งานจะออกมาได้ไม่ค่อยดี ถ้ามีเวลามากกว่านี้น่าจะสมบูรณ์มากขึ้นค่ะ” (นักศึกษาศาธารณสุขชุมชน 1)

“Requirement มากเกินไป ทำให้ทำงานไม่ทันค่ะ ถ้ามีเวลามากกว่านี้จะดีค่ะ” (นักศึกษาศาธารณสุขชุมชน 3)

“น่าจะจัดในช่วงปิดเทอมค่ะ เพราะการจัดช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ นักศึกษาจะมีตารางเรียนอยู่แล้ว ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่” (นักศึกษาทันตสาธารณสุข 2)

2.5.2.2 ควรชี้แจงภาระงานทั้งหมดให้นักศึกษาทราบก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจซึ่งจะช่วยให้งานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา

“อยากให้มีการ Brief งานให้ก่อน เพราะจะทำให้เราวางแผนได้ตั้งแต่เริ่ม งานจะได้เสร็จทันเวลา” (นักศึกษาแพทย์แผนไทย 2)

“อยากให้อาจารย์แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการก่อนที่จะมาเจอกัน เพื่อจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง และเพิ่มเติมเรื่องการเขียนโครงการให้นักศึกษาด้วยค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 4)

อภิปรายผล

1. ความรู้/ทักษะที่สำคัญสำหรับการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า การทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ นั้น แต่ละวิชาชีพต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพของตนเอง เนื่องจากแต่ละวิชาชีพมีศาสตร์เฉพาะของตนเอง ที่แตกต่างกัน และบทบาทในการดูแลผู้ป่วยจะแตกต่างกันในแต่ละวิชาชีพ ดังนั้น ทีมสุขภาพที่ดูแลผู้ป่วย จำเป็นต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาชีพเฉพาะของตนเองอย่างชัดเจนและถูกต้อง เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ต่าง กันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้ผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลได้อย่างครอบคลุมและเป็นองค์รวมมากขึ้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ว่า “ทุกคนต้องมีความรู้ในงานของวิชาชีพตนเอง เพราะเวลาทำงานร่วมกัน เรา จะต้องแชร์ความรู้ของเราว่าวิชาชีพเราจะดูแลผู้ป่วยอย่างไร คือเอาความรู้มาเสริมกันค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 2) และ “ได้รับความรู้จากเพื่อนต่างวิชาชีพมากเลยคะ เช่น เวลาที่เราลงชุมชนวางแผนการดูแลเคส เพื่อนที่เรียน ทันตะ จะบอกว่า ผู้ป่วยเบาหวานจะเกิดโรคปริทันต์ได้นะ ส่วนเพื่อนที่เรียนสาธารณสุขก็จะดูสิ่งแวดล้อม เพื่อน ที่เรียนแผนไทย ก็จะบอกว่าต้องใช้ท่าฤๅษีตัดตน เลยทำให้เรามีความรู้เพิ่มขึ้นด้วย” (นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล 1) การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Homeyer, Hoffmann, Hingst, Oppermann, & Dreier-Wolffgramm, (2018) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ส่งเสริมให้นักศึกษาแพทย์และ นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติที่ดีต่อกัน ทำให้เข้าใจในบทบาทของแต่ละวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยและครอบครัว และ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ที่มีประโยชน์ซึ่งกันและกันในระหว่างปฏิบัติงาน

สำหรับทักษะที่สำคัญในการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ 3 ลำดับแรก คือ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากสถานการณ์ทางสุขภาพและความเจ็บป่วยของผู้ป่วยในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยจึงต้องการความรู้และทักษะการดูแลจากหลากหลาย สาขาวิชาชีพ โดยทักษะสำคัญที่ต้องการ ได้แก่ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีมและการ ร่วมมือกันระหว่างวิชาชีพทางด้านสุขภาพ (Homeyer, Hoffmann, Hingst, Oppermann, & Dreier-Wolffgramm, 2018) ซึ่งผลดีของการทำงานเป็นทีมของทีมสุขภาพจะเพิ่มคุณภาพของการให้บริการสุขภาพ และ ทำให้การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยมีความครอบคลุมและเป็นองค์รวมมากขึ้น (Senadisai, & Prapaipanich, 2011; Sarakshetrin, Sriyasak, Ketin, & Rongmuang, 2019) ดังนั้นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการ

ทำงานเป็นทีมโดยการจัดให้นักศึกษามีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพจึงมีความสำคัญ ขณะเดียวกันการทำงานเป็นทีมต้องมีการพูดคุยสื่อสารกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจและประสานงานกันได้อย่างราบรื่น ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมแล้ว ยังทำให้ทีมสุขภาพได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวในการที่จะนำข้อมูลเพื่อประกอบการให้บริการสุขภาพที่ถูกต้องอีกด้วย (Senadisai & Prapaipanich, 2011) นอกจากนี้การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ทีมสุขภาพต้องยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะแต่ละวิชาชีพมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันตามศาสตร์วิชาชีพของตนเอง ซึ่งผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันจะส่งผลดีต่อผู้ป่วย โดยการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย นักศึกษาพยาบาล นักศึกษาสาธารณสุขชุมชน นักศึกษาทันตสาธารณสุข และนักศึกษาการแพทย์แผนไทย การศึกษาครั้งนี้ตอบสนองกับหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (The Curriculum Committee, 2019) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sethasathien (2015) ที่ศึกษารูปแบบการเรียนแบบสหวิชาชีพ ณ กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลอุดรธานี พบว่า นักศึกษาร้อยละ 95.3 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเรียนแบบสหวิชาชีพเป็นวิธีการเรียนที่ช่วยให้เข้าใจบทบาทของแต่ละวิชาชีพ และลักษณะการทำงานร่วมกัน

2. ความรู้/ทักษะที่ได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยตามเนื้อหาความรู้ของแต่ละวิชาชีพที่นำมาร่วมกันวางแผนการดูแลผู้ป่วย ซึ่งจะแตกต่างกันตามปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ จะมีการมอบหมายกรณีศึกษาในชุมชนให้นักศึกษาร่วมกันศึกษา และวางแผนการทำโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพป้องกัน หรือลดการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังให้กับผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งนักศึกษาแต่ละวิชาชีพที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะต้องศึกษาข้อมูลผู้ป่วย ขณะเดียวกันการที่นักศึกษาแต่ละคนสอบถามข้อมูลผู้ป่วย สมาชิกในกลุ่มจะได้เรียนรู้ข้อมูลของผู้ป่วยและซักถามตามความรู้เฉพาะศาสตร์ของตนเองเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนร่วมกันในการจัดทำโครงการ ทำให้นักศึกษาเห็นว่าได้รับความรู้ของแต่ละวิชาชีพมากขึ้น และทำให้มุมมองของการดูแลผู้ป่วยได้ครอบคลุมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stull, & Blue, 2016; Wong et al., 2016; Zeeni et al., 2016 (Cited in Rukrung, Rukrung, Thaanchan, Ketsakun, Natewong, Phok Phiphat, et. al., 2018) ที่มองว่าการเรียนรู้แบบสหสาขาวิชาชีพจะส่งเสริมความรู้ความสามารถของนักศึกษา ส่งผลประโยชน์ของผู้รับบริการมากขึ้น

สำหรับทักษะที่นักศึกษาได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้คือ การทำงานเป็นทีม เนื่องจากนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะต้องลงปฏิบัติกิจกรรมการประเมินปัญหาสุขภาพ ให้คำปรึกษาแนะนำตามปัญหาสุขภาพของผู้ป่วย และมีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อป้องกันหรือฟื้นฟูสุขภาพให้ผู้ป่วยในชุมชนที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ต้องมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยนำความรู้ที่มีของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปัน และเสริมต่อยอดกัน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่ครอบคลุมมากที่สุด ขณะเดียวกันเมื่อนักศึกษาลงพื้นที่ในชุมชนแล้วการทำงานประสานเป็นทีมที่สอดคล้องกันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเพราะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการดูแลจากผู้ป่วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Sarakshetrin, Sriyasak, Ketin, & Rongmuang (2019) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนรู้อแบบสหสาขาวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า นักศึกษามีทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหลังเข้าร่วมการเรียนรู้ นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Yuenyow, Howham, & Promsuan (2019) ที่ศึกษาผลการจัดการศึกษาแบบสหสาขาวิชาชีพต่อการรับรู้และเข้าใจบทบาทตามสาขาวิชาชีพ และความสามารถในการทำงานเป็นทีม พบว่า เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการทำงานเป็นทีมสูงกว่าก่อนเริ่มกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นทักษะที่นักศึกษาเห็นว่าได้รับมากที่สุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้

3. ประสบการณ์/ทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพที่ช่วยให้มั่นใจในการเป็น นักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ พบว่า ประสบการณ์และทักษะการได้ทำงานเป็นทีมกับเพื่อนต่างวิชาชีพ และการสร้างสัมพันธ์ภาพเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์การทำงานร่วมกันในการดูแลผู้ป่วยและครอบครัว ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นในศาสตร์เฉพาะของตนเองและนำมาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งการทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องใช้ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี (Senadisai, & Prapaipanich, 2011) โดยในกลุ่มจะประกอบด้วยนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาศาธารณสุขชุมชน นักศึกษาทันตสาธารณสุข และนักศึกษาการแพทย์แผนไทย ขณะเดียวกันก่อนเริ่มโครงการคณะทำงานได้จัดกิจกรรมจิตปัญญา กิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพให้นักศึกษารู้จักกัน และบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ ทักษะของนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพ รวมถึงการบูรณาการความรู้ นโยบายเพื่อประยุกต์อย่างเป็นระบบเพื่อการจัดการสุขภาพบุคคล ครอบครัวและชุมชน จึงทำให้นักศึกษาเข้าใจในแนวคิด หลักการและกระบวนการของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ดังนั้นเมื่อนักศึกษาลงกิจกรรมการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมก่อนเริ่มโครงการมาประยุกต์ใช้ โดยมีการสร้างสัมพันธ์ภาพ และทำงานร่วมกันเป็นทีม ทำให้นักศึกษารู้สึกสนุกกับการเข้าร่วมกิจกรรมและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับคำกล่าวของนักศึกษาที่กล่าวว่า “.....แต่พอเข้ากิจกรรมแล้ว รู้สึกสนุก เป็นปี ๔ เหมือนกัน ทำให้สนิทกัน กล้าพูดมากขึ้น รู้สึกดีค่ะ” (นักศึกษาพยาบาล 10) สอดคล้องกับการศึกษาของ Tanglakmankhong, Khammathit, Thammawongsa & Ardpara (2019) ที่ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชานวัตกรรมทางการแพทย์พยาบาลด้วยการเรียนรู้แบบสหสาขาอาชีพต่อความพร้อมต่อการเรียนรู้แบบสหสาขาอาชีพและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลเรียนร่วมกับนักศึกษาคณะเทคโนโลยีวิศวกรรมศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนแบบสหสาขาอาชีพทำให้นักศึกษามีการพัฒนาด้านการทำงานเป็นทีม การเคารพในบทบาทซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีสัมพันธ์ภาพที่ดี และการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์

4. ความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ พบว่า นักศึกษารู้สึกถึงความมีคุณค่าในวิชาชีพของตนเอง มองว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ สนุกและท้าทาย ได้รับความรู้ที่หลากหลาย และทำให้เข้าใจการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพมากขึ้น เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้มีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพหรือนวัตกรรมที่ช่วยฟื้นฟูสภาพให้ผู้ป่วยและครอบครัว ทำให้นักศึกษาต้องใช้ความรู้ในศาสตร์เฉพาะของตนเองในการทำงานร่วมกันเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยให้ครอบคลุมมากที่สุด และเมื่อได้ข้อมูลแล้วต้องวางแผนร่วมกันในการคิด/พัฒนานวัตกรรมดังกล่าว โดยนวัตกรรมที่นักศึกษาพัฒนาาร่วมกัน เช่น กล้องความรู้เกี่ยวกับเมนูอาหารที่เหมาะสมกับโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน นาฬิกาบอกเวลาพลิกตัวให้ผู้ป่วยสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วย รอกสำหรับออกกำลังกายเพื่อป้องกันข้อติดสำหรับผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น หลังจากนั้นจึงนำนวัตกรรมไปให้ผู้ป่วยใช้ในสถานการณ์จริง จึงทำให้นักศึกษามีความภาคภูมิใจและรู้สึกถึงความมีคุณค่าในวิชาชีพของตนเองที่ได้ใช้ความรู้และทักษะจากการเรียนในสถาบันการศึกษาลงสู่การดูแลผู้ป่วยและครอบครัว สอดคล้องกับคำกล่าวของนักศึกษาที่กล่าวว่า “รู้สึกมีคุณค่าในวิชาชีพมากขึ้น และทำให้สิ่งที่เรียนมาได้นำไปประยุกต์ใช้จริง” (นักศึกษาศาธารณสุขชุมชน 4) การศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Homeyer, Hoffmann, Hingst, Oppermann, & Dreier-Wolfgramm, (2018) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ส่งเสริมให้นักศึกษาแพทย์และนักศึกษาพยาบาลมีเจตคติที่ดีต่อกัน ทำให้เข้าใจในบทบาทของแต่ละวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยและครอบครัว และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ที่มีประโยชน์ซึ่งกันและกันในระหว่างปฏิบัติงาน

5. สิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับปรุงในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ และแนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

5.1 สิ่งที่ดีที่นักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ ครั้งนี้ คือ การเปิดมุมมองของตนเองจากการเข้าใจการทำงานของแต่ละวิชาชีพ การได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาชีพอื่น การได้เพื่อนใหม่ และได้ทำงานร่วมกัน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพที่จัดให้นักศึกษาครั้งนี้ เกิดจากความร่วมมือของสถาบันการศึกษา 3 แห่งของเขตสุขภาพที่ 2 ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการทำงานกับสหสาขาวิชาชีพ โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการทำงานในชีวิตจริงของบุคลากรทางด้านสุขภาพ จำเป็นต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีความสามารถในการสื่อสารกับคนอื่น ๆ ในทีมสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อสุขภาพของประชาชน ดังนั้นเมื่อนักศึกษาได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน จึงทำให้นักศึกษาเข้าใจการทำงานของแต่ละวิชาชีพมากขึ้น และเป็นการเพิ่มพูนความรู้รวมถึงการได้เพื่อนใหม่ที่ปกติไม่ได้รู้จักกันเนื่องจากเรียนต่างสถาบันและต่างสาขาวิชาชีพกัน การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Yuenyow, Howham, & Promsuan (2019) ที่ศึกษาผลการจัดการศึกษาแบบสหสาขาวิชาชีพต่อการรับรู้และเข้าใจบทบาทตามสาขาวิชาชีพ และความสามารถในการทำงานเป็นทีม พบว่า การจัดการศึกษาแบบสหสาขาวิชาชีพมีประสิทธิภาพที่ทำให้นักศึกษาที่มาจากต่างสถาบันมีการรับรู้และเข้าใจบทบาทของสาขาวิชาชีพอื่นในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนมากขึ้น

5.2 สิ่งที่ต้องปรับปรุง และแนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็นคือ ควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับภาระงานที่มอบหมายให้นักศึกษาปฏิบัติ และควรชี้แจงภาระงานทั้งหมดให้นักศึกษาทราบก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจซึ่งจะช่วยให้งานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพครั้งนี้ เป็นครั้งแรกของวิทยาลัยในสังกัดเขตสุขภาพที่ 2 ที่ได้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งใช้เวลาช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ 2 ครั้ง และมีการมอบหมายงานให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มวางแผนร่วมกันในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพหรือนวัตกรรมที่ช่วยฟื้นฟูสภาพให้ผู้ป่วยและครอบครัว ด้วยข้อจำกัดด้านเวลา และนักศึกษาในแต่ละกลุ่มอยู่ต่างสถาบันกัน ทำให้การติดต่อสื่อสารเพื่อวางแผนการทำงานระหว่างที่กลับไปเรียนที่สถาบันมีข้อจำกัดจากภาระงานเรียน

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่สำคัญและเป็นทักษะที่นักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพมากที่สุด รวมถึงเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในการเป็นนักสุขภาพแบบสหสาขาวิชาชีพคือ การทำงานเป็นทีม ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกันในการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมให้กับนักศึกษา เช่น จัดนักศึกษาหลากหลายวิชาชีพร่วมกันดูแลผู้ป่วยขณะฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจ รวมถึงเกิดเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกันเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษา

2. จากผลการวิจัยพบว่าภาระงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพมีมากเกินไปเมื่อเทียบกับระยะเวลา ดังนั้นการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป คณะทำงานควรพิจารณาประเด็นภาระงานให้เหมาะสมกับระยะเวลา หรือปรับเพิ่มระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น โดยอาจปรับเป็น 3 ครั้ง เพื่อให้นักศึกษามีเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยมากขึ้น และมีเวลาในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดทำโครงการ/นวัตกรรม ซึ่งจะทำได้ผลงานที่ครอบคลุมกับปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยและครอบครัวมากขึ้น และเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสารและการสร้างสัมพันธ์ภาพด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยและครอบครัวจากการที่นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสหสาขาวิชาชีพ เช่น ความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยจากการที่นักศึกษาร่วมกันให้ความรู้ และพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพ หรือนวัตกรรมที่ช่วยฟื้นฟูสภาพให้ผู้ป่วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

References

- Buring, S. M., Bhushan A., Broeseker, A., Conway, S., Duncan-Hewitt, W., Hansen, L., et al. (2009). Interprofessional Education: Definitions, Student Competencies, and Guidelines for Implementation. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 73(4), 1-8.
- Chareonwongsak, K. (2016). *Future Forward of Thailand Education in Thailand 4.0*. Retrieved April, 5, 2020 from <http://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>. (in Thai).
- Chuenkongkaew, W., (2018). *Interprofessional Education*. Nonthaburi: The National Health Professional Education Foundation. (in Thai).
- Hammick, M., Freeth, D., Koppel, I., Reeves, S., & Barr, H. (2007). A Best Evidence Systematic Review of Interprofessional Education: BEME Guide no. 9. *Medical Teacher*, 29(8), 735-751.
- Homeyer, S., Hoffmann, W., Hingst, P., Oppermann, R., & Dreier-Wolfgramm, A. (2018). Effects of Interprofessional Education for Medical and Nursing Students: Enablers, Barriers and Expectation for Optimizing Future Interprofessional Collaboration – a Qualitative Study. *BMC Nursing*, 17(1), 1-10.
- Kenaszchuk, C., Rykhoff, M., Collins, L., McPhail, S., & Van Soeren, M. (2012). Positive and Null Effects of Interprofessional Education on Attitudes Toward Interprofessional Learning and Collaboration. *Advances Health Sciences Education Theory Practice Journal*, 17(5), 651-669.
- Plodpluang, A. (2013). Data Analysis in Phenomenology Studies. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 23(2), 1-10.
- Reeves, S., Fletcher, S., Barr, H., Birch, I., Boet, S., Davies, N., et al. (2016). A BEME Systematic Review of the Effects of Interprofessional Education: BEME Guide No. 39. *Medical Teacher*, 38(7), 656-668.
- Rukrung, K., Rukrung, K., Thaanchan, K., Ketsakun, K., Natewong, K., Phok Phiphat, K., et.al. (2018). Readiness for Interprofessional Learning of Sophomore and Junior Nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Suratthani. *Active Learning National Conference, the 6th*. Walailuk University. (in Thai).
- Sarakshetrin, A., Sriyasak, A., Ketin, V., & Rongmuang, D. (2019). A Development of Interprofessional Education Learning Model for Health Promotion among the Elderly in the Community. *Journal of Health and Nursing Research*, 35(2), 140-152. (in Thai).
- Senadisai, S., & Prapaipanich, W. (2011). *Fundamental of Nursing: Concepts and Practice*. Bangkok: Judthong CO.LTD. (in Thai).

- Sethasathien, S. (2015). A Model of Interprofessional Education (IPE) in Department of Physical Medicine and Rehabilitation, Udonthani Hospital. *Journal of Thai Rehabilitation Medicine*, 25(2), 65-70. (in Thai).
- Suwanjaroen, J., Sarakshetrin, A., & Malai, C. (2017). Teaching Models to Enhance the 21st Century Skills for Bachelor's Degree Nursing Students. *Nursing Journal*, 44(4), 177-188. (in Thai)
- Tanglakmankhong, K., Khammathit, A., Thammawongsa, N., & Ardpara, A. (2562). The Effectiveness of the Nursing Innovation Course, Using Transprofessional Education Approach on Readiness for Transprofessional Skill and the 21st Century Skill. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 6(2), 126-139. (in Thai)
- The Curriculum Committee. (2019). *The Interprofessional Education Curriculum for Health Sciences Students*. Phitsanulok: Sirindhorn College of Public Health, Phitsanulok. (in Thai)
- The National Health Professional Education Foundation. (2010). *Interprofessional Education-IPE*. Retrieved April, 1, 2020 from <https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/newsfile/depdocument/pdf>. (in Thai)
- World Health Organization. (2010). *Health Professions Networks Nursing & Midwifery Human Resources for Health: Framework for Action on Interprofessional Education & Collaborative Practice*. Switzerland: Monkeytree Creative Inc.
- Yuenyow, T., Howharn, C., & Promsuan, W. (2019). Effects of Interprofessional Education on Perception on Interprofessional Roles and Responsibility, and Teamwork. *Journal of Nursing, Public Health, and Education*, 20(1), 137-147. (in Thai)